

Број/Број: 01,02,03/11-05-518/09
Сарајево/Sarajevo: 5.2.2010.

**IZVJEŠTAJ S PRVOG DIJELA REDOVNOG ZASJEDANJA PARLAMENTARNE
SKUPŠTINE VIJEĆA EVROPE, STRASBOURG,
OD 25. DO 29. JANUARA 2010.**

U Strasbourgu je, od 25. do 29. januara 2010., održan prvi dio redovnog zasjedanja Parlamentarne skupštine Vijeća Evrope na kojem je učestovala Delegacija Parlamentarne skupštine BiH u kojoj su bili: Bakir Izetbegović, predsjedavajući, Mladen Ivanić, Azra Hadžiahmetović, Milica Marković, Alma Čolo, članovi, Edina Hrnjić, sekretar Delegacije, i Amila Žujo, prevodilac.

Na početku zasjedanja članovi Parlamentarne skupštine Vijeća Evrope izabrali su za novog predsjednika gosp. **Mevlūta Çavušoğlu** iz Turske. Çavušoğlu je 25. predsjednik Skupštine i prvi Turčin na toj poziciji od prijema Turske u Vijeće Evrope 1949. godine. Izabran je na jednogodišnji mandat koji se može jednom obnoviti. U svom prvom obraćanju Skupštini u svojstvu predsjednika, gosp. Çavušoğlu rekao je kako dolazi iz zemlje koja predstavlja most između dva kontinenta, te da je njegova želja da političko razumijevanje dovede na viši nivo kako bi predstavljalo most između naroda Evrope. Naglasio je da je jedan od glavnih izazova s kojima se društva suočavaju povećanje netolerancije i diskriminacije, te govorio o potrebi istrebljenja rasizma, ksenofobije, antisemitizma, islamofobije i sličnih fobija koje vode u diskriminaciju i netoleranciju. Osvrnuo se na stupanje na snagu Lisabonskog ugovora koji će otvoriti nove mogućnosti saradnje između Vijeća Evrope i Evropske unije, a prije svega omogućiti pristupanje Evropske unije Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima. Pozvao je Parlamentarnu skupštinu Vijeća Evrope da teži postizanju evropskog ideala koji će omogućiti svima da žive u dostojanstvu i sigurnosti, i u tom je smislu podvukao i značaj borbe protiv terorizma. Na kraju je izrazio svoje opredjeljenje za širenje principa Vijeća Evrope po cijelom evropskom kontinentu. *Mevlüt Çavušoğlu rođen je u Alanyi 5. februara 1968., političar je i ekonomista, jedan od članova osnivača Stranke pravde i razvoja u Turskoj. U PSVE je bio potpredsjednik Skupštine, potpredsjednik Evropske demokratske grupe, predsjedavajući Komiteta za migracije, izbjeglice i populaciju, te koizvjestilac Monitoring komiteta PSVE za nadgledanje poštovanja obaveza BiH prema Vijeću Evrope.*

Prvog dana zasjedanja, Skupštini se u svojstvu predsjedavajuće Komiteta ministara VE obratila gđa **Micheline Calmy-Rey**, ministrica vanjskih poslova Švicarske. Ministrica Calmy-Rey najprije je prezentirala prioritete švicarskog predsjedavanja Vijećem Evrope: zaštita ljudskih prava, jačanje demokratskih institucija i unapređenje transparentnosti i efikasnosti Vijeća Evrope. U vezi s prvim prioritetom, posebno je istakla pitanje budućnosti Evropskog suda za ljudska prava, i u tom je smislu pozdravila ratificiranje Protokola 14. na Evropsku konvenciju o ljudskim pravima u ruskoj Dumi, što će omogućiti bolje i brže funkcioniranje Suda. Sa stupanjem Lisabonskog ugovora na snagu, ovaj protokol, prema ocjeni ministricе Calmy-Rey, otvara vrata za pristupanje Evropske unije Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima, što je i predsjednik Evropske komisije, Barroso označio jednim od prioriteta Unije. Ipak, mjere iz Protokola 14 nisu dovoljne kako bi se riješio ogroman broj slučajeva koji se nalaze na čekanju u Sudu, te će biti potrebno pronaći dugoročno rješenje za nesmetano

funkcioniranje Suda. U svom govoru, pomenula je i akcioni plan koji je usvojio Komitet ministara VE s ciljem podrške općim izborima u Bosni i Hercegovini. U tom kontekstu, Calmy-Rey je posebno važnim ocijenila usklađivanje Ustava i Izbornog zakona BiH s Evropskom konvencijom o ljudskim pravima, posebno nakon nedavno donesene presude Evropskog suda za ljudska prava. Informirala je parlamentarce da je Komitet ministara VE pozvao vlasti u BiH da u rješavanju ovog pitanja zatraže pomoć Venecijanske komisije. Na kraju se osvrnula i na referendumsku odluku u Švicarskoj kojom se zabranjuje izgradnja minareta i koja je vjerovatno izraz straha i uznemirenosti zbog predodžbi o ekstremistima. Izrazila je uvjerenje da se oni koji su glasali protiv izgradnje minareta nisu okrenuli protiv muslimanske zajednice u Švicarskoj, te je naglasila da su muslimani u Švicarskoj dobro integrirani u švicarsko društvo koje je karakteristično po kulturnoj i religijskoj raznovrsnosti. Ipak, izrazila je i zabrinutost rezultatima referenduma jer oni stvaraju određenu diskriminaciju religijske zajednice. Ako se pred Sudom za ljudska prava pokrene spor u vezi s novim odredbama švicarskog ustava, Švicarska će morati provesti odluku kao i svaka zemlja koja poštuje autoritet Suda.

Prvi put u svojstvu generalnog sekretara Vijeća Evrope, Skupštini se obratio i gosp. **Thorbjørn Jagland**. U svom govoru problematizirao je pitanje značaja Vijeća Evrope i njegove percepcije. Nadalje je govorio o potrebi reforme Vijeća Evrope čiji su ciljevi: revitaliziranje Vijeća Evrope kao političkog tijela, koncentriranje rada na manji broj projekata odabranih prema najvišim standardima i razvoj fleksibilne organizacije koja je ujedno i vidljivija i značajnija za građane Evrope. Za ostvarivanje tih reformskih ciljeva Jagland je naveo tri osnovna stuba: 1. bolje upravljanje organizacijom, što se, prije svega vezuje za odnose između dva statutorna organa – Komiteta ministara i Parlamentarne skupštine, te za bolje funkcioniranje Sekretarijata, 2. operativni stub koji podrazumijeva fokusiranje na obliki djelovanja u kojima VE ima komparativne prednosti, odnosno da čini ono što drugi ne mogu; u tom smislu potrebno se fokusirati na djelotvornost umjesto na broj projekata i programa, 3. Struktura VE – odnosi se na strukturiranje Sekretarijata VE kako bi postigao političke ciljeve VE, olakšao saradnju i bio što ekonomičniji; 4. četvrti stub odnosi se na Evropsku konvenciju o ljudskim pravima kao osnove cijele Organizacije. „Želimo izgraditi evropsku kuću koja će otvoriti svoje prozore svijetu. Svijet se suočava s novim, globalnim izazovima i stoga moramo ući u novu fazu internacionalizma. Evropa mora igrati odlučujuću ulogu u tom procesu, kao što to mora i Vijeće Evrope. Stoga, da bi postigli taj cilj, moramo obnoviti naše institucije i način razmišljanja.“

Debata o funkcioniranju demokratskih institucija u Bosni i Hercegovini

Drugog dana zasjedanja održana je **debata o funkcioniranju demokratskih institucija u Bosni i Hercegovini**. Uvod u debatu napravio je izvjestilac Monitoring komiteta PSVE za BiH Kimmo Sasi, prezentirajući sažetak izvještaja koji je pripremio zajedno s gosp. Mevlütom Çavuşoğluom. Naveo je da je od neuspjeha aprilskog paketa ustavnih promjena u 2006. godini BiH napravila vrlo malo napretka. Osvrnuo se i na prudski i butmirski proces nakon kojih također nisu postignuti rezultati, te na presudu Evropskog suda za ljudska prava u slučaju Sejdić i Finci protiv BiH kojom je utvrđeno da Ustav BiH krši Evropsku konvenciju o ljudskim pravima. S tim u vezi, gosp. Sasi izjavio je da je neophodno izmijeniti Ustav barem po ovom pitanju, kako bi izbori u oktobru 2010. bili provedeni u skladu sa osnovnim vrijednostima PSVE i Konvencijom o ljudskim pravima. Ocijenio je da bi za BiH bilo katastrofalno ako i naredni izbori budu provedeni uz kršenje Konvencije. Sugerirao je da BiH započne proces uz međunarodne konsultacije i uključenost svih strana koje su povezane s Bosnom i Hercegovinom u posljednjih 15 godina, uključujući i susjedne zemlje, a sve s ciljem promjene Ustava kako bi ispunila kriterije ljudskih prava. Prema mišljenju gosp. Sasija, taj proces potrebno je ubrzati, te bi zbog zakonskih rokova dogovor morao biti postignut do aprila ili najkasnije maja ove godine. Osvrnuo se i na osporavanje ovlaštenja visokog predstavnika od Republike Srpske, te ocijenio da najava referenduma u RS-u u vezi s ovlaštenjima visokog predstavnika neće ići u prilog napretku u BiH. Izlaganje je zaključio napominjući da je neophodno da dođe do promjene Ustava BiH, jer bez stvarne promjene, BiH će biti zemlja koja se razvija najsporije na zapadnom Balkanu.

U debati su učestvovali: Matayas Eörsi (Mađarska), Earl of Dundee (Ujedinjeno Kraljevstvo), Egidijus Vareikis (Litvanija), Lord Anderson (Ujedinjeno Kraljevstvo), Özlem Türköne (Turska), John Austin (Ujedinjeno Kraljevstvo), Bakir Izetbegović, Milica Marković, Azra Hadžiahmetović i Mladen Ivanić.

Matayas Eörsi (Mađarska): Potreban je potpuno novi pristup Evrope prema Bosni i Hercegovini, a njegova suština je u tome da Evropa mora prestati govoriti ljudima u BiH kako njihov ustav treba izgledati. Potrebno je početi novi proces za koji će odgovornost imati tri zajednice i njihovi politički lideri. Evropa nikad nije bila dobra u sprečavanju konflikata, već je oduvijek poznata po odgovaranju na konflikte. Stoga je vrijeme za novi pristup kako se ne bi desilo da za nekoliko godina kažemo kako žalimo što nismo spriječili konflikt umjesto da kažemo kako smo ponosni jer smo prepoznali izazov i na vrijeme odgovorili na njega.

Earl of Dundee (Ujedinjeno Kraljevstvo): Odluke visokog predstavnika su obavezujuće i treba ih prihvatiti i provesti, a ne osporavati; potrebno je snažno podržati butmirski proces, raditi na unapređenju pravosudnog sistema, posebno u pogledu procesuiranja ratnih zločina; evropske aspiracije mogu biti pokretač napretka.

Egidijus Vareikis (Litvanija): Bosna i Hercegovina je još uvijek na listi slabih i nestabilnih država. Rat koji se desio u BiH bio je strašan i možemo reći da je to bio rat pogrešne percepcije historije. Rat je stao, a trenutna situacija je zasnovana na pogrešnoj percepciji mira. Nemoguće je ostvariti uspješnu državu ako građani ne promijene stav prema njoj. Mnogi ljudi u BiH ne vole svoju državu, a nekada je čak i mrze. Kako napraviti Bosnu i Hercegovinu sretnom zemljom? Odgovor: slijediti ono što je navedeno u Izvještaju, slijediti savjete Venecijanske komisije i sjetiti se 1984., kada je Sarajevo ugostilo Zimske olimpijske igre i Vučka koji je simbolizirao bratstvo ljudi.

Lord Anderson: Dok se sve druge zemlje Zapadnog Balkana kreću ka Evropskoj uniji, Bosna i Hercegovina zaostaje. Moramo insistirati na priznavanju principa teritorijalnog integriteta, a svim političarima, pogotovo onima iz Republike Srpske, staviti jasno do znanja da neće biti pozitivnih pomaka ka EU bez ozbiljnog unapređenja Ustava i drugačijeg stava. Po ovom pitanju potrebno je izvršiti pritisak i na susjede – Hrvatsku, Crnu Goru i Srbiju. Ne možemo imati neuspjelu državu u Evropi.

Bakir Izetbegović: „Zahvaljujem se koreporterima na još jednom sveobuhvatnom izvještaju o funkcioniranju demokratskih institucija u Bosni i Hercegovini. Izvještaj je zaista dobar, ali politička situacija koja treba da omogući napredak u funkcioniranju demokratskih institucija očigledno nije dobra. Nekoliko pokušaja da se postigne reforma Ustava i funkcionalnija država propali su.

Bosna i Hercegovina ozbiljno zaostaje na svom putu ka evroatlantskim integracijama; njeni građani, jedini u okruženju, nisu dobili bezvizni režim sa početkom 2010. godine; NATO je odbio da Bosnu i Hercegovinu uvede u novu rundu pregovora za nivo Membership Action Plan.

U Parlamentarnoj skupštini BiH odbačena je Revidirana strategija povratka; odbijena je i odluka o produženju mandata stranim sudijama i tužiocima u Sudu BiH, tako da je visoki predstavnik bio prisiljen da takvu odluku nametne; odbijen je i niz reformskih zakona koje smo bili dužni usvojiti u skladu sa Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju s Evropskom unijom; u rušenju zakona i odluka korišten je poznati mehanizam „entitetskog glasanja“ od poslanika iz entiteta Republika Srpska. Na ovaj način odbijeno je 49 zakona, od toga 13 s liste prioriteta Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju čiji je predlagач bilo Vijeće ministara BiH.

Općenito, kao što to možete pročitati u ovom izvještaju, političari na najvišem nivou u Republici Srpskoj ušli su u fazu intenzivnog podrivanja državnih institucija i sukobljavanja s autoritetom visokog predstavnika. Najnovija prijetnja jeste organiziranje referendumu u Republici Srpskoj, planiranog za proljeće. Ružan *deja vu* za nas koji se sjećamo vremena okupljanja masa, referendumu,

kontrareferenduma, „dešavanja naroda“, kako je to zvao Slobodan Milošević. SDS, stranka koju je organizirao Radovan Karadžić, traži otcjepljenje Republike Srpske od Bosne i Hercegovine. Karadžić je u Haškom zatvoru, ali neodgovorno djelovanje moglo bi da oslobodi avet njegovog projekta. Ta avet donijela je patnje i masovna gaženja ljudskih prava kakve Evropa nije vidjela od završetka Drugog svjetskog rata. Vijeće Evrope, ili savjest Evrope, kako volimo reći, ima posebnu obavezu da se oživljavanju ovog projekta suprotstavi. Moramo dokazati da na tlu Evrope, u 21. vijeku, mogu koegzistirati različite nacije, vjere, grupe s različitim pogledima na svijet, bez dominacije i nametanja. Dokazati da se nasiljem ne mogu ostvariti politički ciljevi, da niko ne može počiniti genocid, istjerati pola stanovništva iz domova, organizirati konoclogore i masovna silovanja, i računati na zaborav međunarodne zajednice kako bi u miru dovršio posao koji je počeo ratom.

Bosna i Hercegovina je stotinama godina funkcionirala kao prirodna mješavina naroda i vjera, i ona mora poslužiti kao primjer ponovnog uspostavljanja koegzistencije i jednakosti među ljudima. Bosna i Hercegovina nije interes samo njenih patriota, ona je test, presedan, paradigma za Evropu i civilizirani svijet. Podržavam ovaj izvještaj u svim njegovim tačkama, uključujući paragraf 83. Izvještaja u kojem se predlaže održavanje multilateralne konferencije o Bosni i Hercegovini u kojoj bi učestvovali svi ključni lokalni i međunarodni predstavnici, uz snažno angažiranje Vijeća Evrope. Svaki razgovor je dobrodošao, mada je Bosni i Hercegovini, prije svega, potrebno provođenje dogovora i ugovora kojima su rezultirale ranije konferencije – posebno nikad provedeni dijelovi Dejtonskog mirovnog ugovora.“

Milica Marković: „Dozvolite mi da izrazim svoja zapažanja u vezi sa izvještajem o poštovanju obaveza i angažmana BiH koje su pripremili gospoda Mevlüt Çavuşoğlu i Kimmo Sasi. Ovo je četvrti izvještaj otkako je BiH postala zemlja pod monitoringom Vijeća Evrope. U izvještaju koji je danas predmet naše rasprave možemo posmatrati tri glavne stvari: 1. Evidentno je, prema izvjestiocima, da i nakon 14 godina od potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma nema napretka u ispunjavanju obaveza i angažmana Bosne i Hercegovine. Za taj problem koizvjestioci su trebali da nađu krivice; 2. Glavni problem sada u BiH je problem u vezi s reformom Ustava; 3. Prema problemima u Bosni i Hercegovini dati su predlozi za mjere novih rješenja.

Krenimo redom:

1. Na više mjesta u izvještaju kao i u Prijedlogu rezolucije za sve probleme, a naročito za neuspjeh reformi u BiH, izvjestioci okrivljuju samo Republiku Srpsku i to nije slučaj samo u ovom izvještaju. To je bio slučaj i u prethodnim izvještajima. Po mom mišljenju, izvjestioci nisu tretirali probleme na objektivnan način, nego na način „gurnuti probleme pod tepih“. Kako? Tako što nisu uzeli u obzir sve tri strane koje figuriraju u BiH: Republika Srpska, Federacija BiH i Ured visokog predstavnika koji čine političku scenu u BiH. U izvještaju Repulika Srpska kriva je za situaciju u državi, Federacija je amnestirana, a visoki predstavnik je glorificiraan i podržan. Gdje je tu objektivna odgovornost i nepristrasnost? Ono što je savršeno jasno jeste da je krajnje vrijeme da BiH počne da hoda samostalno, bez protektorata i da postane samostalna i suvrena država. Nijedna država koja je pristupila Evropskoj uniji nije to uradila pod vrhovnom vlašću visokog predstavnika. Dakle, BiH je potrebno da se Ured visokog predstavnika transformira u Ured specijalnog predstavnika EU. To je model, po mom mišljenju, demokratskog napretka u BiH. Sve ostalo je gubljenje vremena.
2. Ustavna reforma: Ovu reformu izvjestioci smatraju glavnom za izlazak BiH iz ćorsokaka u kojem se našla. Ja se slažem s tim, ali ko je taj ko treba da završi ustavnu reformu i sve ostale reforme? Odgovor je jasan: domaći političari na političkoj sceni BiH. Dakle, BiH može napredovati samo uz angažman domaćih političara i zato kada je riječ o ustavnoj reformi u ovom trenutku smatram da je moguće samo povećati broj poslanika sa 42 na 87 u Parlamentarnoj skupštini kao prvu reforma Ustava i druga da se u Ustav uvrste norme Evropske konvencije o ljudskim pravima a koje se odnose na učešće u političkom procesu. To je sve što je moguće u ovom trenutku u vezi sa Ustavom prije izbora predviđenih za oktobar 2010.godine.

3. Na kraju htjela bih reći da prijedlog izvjestilaca da se drži nova debata ili nova konferencija, u pravom smislu riječi Dejton 2 na kojoj bi se tražila nova rješenja za BiH, potpuno je nepotreban. BiH je potreban angažman i odgovornost domaćih političara. Demontiranje Dejtonskog mirovnog sporazuma nikada neće biti prihvaćeno u jednom dijelu Bosne i Hercegovine. A rješenje koje nikad neće moći biti primijenjeno predstavlja gubljenje vremena. Butmirski proces je pravi primjer za to. Nova rješenja koja će biti donesena uprkos volji bilo koga u BiH otvorit će novu krizu u BiH s ogromnim posljedicama. To bi bila moja zapažanja u vezi sa izvještajem. Moje primjedbe na rezoluciju izrazit će amandmanima koje sam dostavila i o kojim očekujem da ćemo se izjasniti.

Özlem Türköne (Turska): Potrebno je što prije otkloniti razočarenje nastalo izostavljanjem Bosne i Hercegovine iz liberalizacije viznog režima s EU i odgađanjem pristupanja BiH Akcionom planu za članstvo u NATO-u. Još uvijek nisu ispunjeni uslovi za zatvaranje OHR-a, zabrinuti smo zbog mogućnosti ranijeg zatvaranja ovog ureda, kao i nedostatkom rješenja za nadziranje Dejtonskog sporazuma u periodu poslije OHR-a. Stoga ovo pitanje treba pažljivo razmotriti uz konsultacije s neevropskim akterima - Turskom, Sjedinjenim Američkim Državama i Rusijom. Neuspjeh Bosne i Hercegovine može se vrlo negativno odraziti na cijeli region. Neophodni su međunarodni naponi na očuvanju teritorijalnog integriteta i međunarodno priznatih granica BiH.

Mladen Ivanić: Izvještaj o funkcioniranju demokratskih institucija u BiH nigdje ne daje odgovor na pitanje zašto je sve krenulo naopako nakon neuspjeha ustavnih promjena 2006. godine. Tada je sve stalo, a potraga za zajedničkim razumijevanjem nije se nastavila. Niko više nije vjerovao onom drugom. Jedini sam član opozicije u Delegaciji BiH, a kako su drugi članovi iz vladajuće većine, oni bi se između sebe trebali dogovoriti, a ne tražiti od vas ili bilo koje druge institucije prisustvo u BiH. U sljedeći izvještaj treba uključiti pitanje uloge međunarodne zajednice. Kada će biti vrijeme za povlačenje OHR-a? Kada će domaći političari biti smatrani dovoljno zrelima da preuzmu odgovornost za zemlju? Da li zemljom treba da upravljaju birokrate ili političari? Imamo ambasadore koji prave zakone, a nisu kvalificirani za to. Mali broj birokrata pokušava voditi zemlju, a to je posljedica prisustva OHR-a. U BiH još uvijek ima oko dvije stotine ljudi koje su smijenili visoki predstavnici. Pet, šest godina kasnije, oni još uvijek ne mogu naći zaposlenje u bilo kojoj javnoj instituciji ili se kandidirati na izborima. Štaviše, ne znamo jesu li oni počinili neka nedjela jer im još nije suđeno. Ko se brine za njihovo pravo da normalno žive?

Azra Hadžiahmetović: Dozvolite mi da na početku pozdravim današnju raspravu o BiH i izrazim nadu da će podstaći mnoge na razmišljanje o rješavanju problema vezanih za moju zemlju. Ovaj odličan izvještaj, nažalost, ne korespondira s odličnom stanjem u BiH. Ali, kao što znamo, za ružnu sliku u ogledalu ne treba kriviti ogledalo. Zbog toga, čestitam izvjestiocima – gosp. M. Çavuşoğluu i gosp. K. Sasiju na dobro oslikanim problemima, objektivnoj analizi i selekciji prioriteta potrebne akcije. Da je ustavna materija od posebne važnosti za BiH, govori i ocjena svakog problematičnog područja analize u ovom izvještaju koja govori da je BiH malo napredovala i da odsustvo ustavnih reformi negativno utiče na funkcioniranje demokatskih institucija i provođenje reformi u drugim oblastima. Na takve konstatacije možemo naići i u ocjenama stanja u Briselu, Vašingtonu i dr. I mi u BiH svjesni smo ovog problema. Odatle i logično pitanje: Zašto? Zašto se i nakon petnaest godina od potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma i ogromnog angažmana međunarodne zajednice izriču ovakve ocjene? Kako to da više puta inicirane rasprave o ustavnim promjenama nisu dale rezultate? Zašto su u raspravama ove vrste unutar BiH najspornija pitanja vezana za područja o kojima su se ranije očitovali i ova skupština, Venecijanska komisija, Sud za ljudska prava, Evropska unija, Vijeće za provođenje mira, Američki kongres i druge institucije? Kako to da svako jačanje argumenata u prilog neophodnih promjena istovremeno jača političke tenzije i antidejtonsku retoriku, otvarajući vrata za političanske manevre entiteta u kojem su blokada, opstrukcija, podrivanje ustavnog poretka postali sastavni dio našeg života?

Kao što znate, uz snažan angažman međunarodne zajednice, posebno SAD-a, 1995. godine potpisan je Dejtonski mirovni sporazum koji sadrži nekoliko aneksa iste specifične težine – npr. Aneks IV. koji se odnosi na Ustav, Aneks VII. koji regulira povratak izbjeglica i raseljenih, Aneks X. koji se odnosi

na ulogu međunarodne zajednice, posebno OHR-a. Danas, petnaest godina poslije, nosimo se sa problemima neprovođenja Aneksa VII. Kako naglašava i ovaj izvještaj, 120 000 raseljenih osoba u BiH čeka na povratak. Uz to, imamo i entitetski veto na Strategiju za povratak i potpuno odsustvo zajedničkog interesa da se ovaj problem riješi, odakle i problemi vezani za popis stanovništva, kako i izvještaj navodi. Da se rasprava o ustavnim promjenama mora smjestiti u globalni kontekst ispunjavanja ciljeva Dejtonskog mirovnog sporazuma, govori i situacija koju imamo kao rezultat neprovođenja ovog aneksa. Podsjećam, dejtonska ustavna struktura predviđa da se BiH sastoji od dva multietnička entiteta. Nažalost, opstrukcije povratka izbjeglica stvorile su gotovo monoetničku sliku entiteta RS, što je otvorilo niz drugih problema. Tako je način donošenja odluka pretvorio entitetsko glasanje u etničko, povećavajući nejednakosti u BiH. Etnički monopol u RS-u, pojačan i političkim monopolom jedne stranke, rezultirao je monopolskim ponašanjem u BiH. Funkcioniranje državnih institucija, reforme, evropski put, uloga međunarodne zajednice, kao npr. stranih sudija i tužilaca, OHR-a, dozirane su voljom RS-a. U ovakvoj situaciji apeli lokalnim političarima da sami promijene ustavnu strukturu izgledaju kao pozivi na status quo. Ovo tim više što se i svako jačanje državnih institucija od RS-a tumači unitarizmom, centralizacijom i slično. Pažljivi analitičar ovog izvještaja pronaći će mnoge argumente u prilog ovakvim konstatacijama.

Dozvolite mi da na kraju posebno podvučem potrebu novog pristupa i novih ustavnih rješenja, na koje poziva i ovaj izvještaj. Ambijent u kojem živimo dio je međunarodnog angažmana na mirovnom sporazumu. Stoga je iluzija očekivati da mi sami možemo izaći iz ovih problema. Potreban je ozbiljan i hitan angažman međunarodnih institucija, partnera i prijateljskih zemalja. Mi u BiH ne očekujemo ništa više od normalnog životnog ambijenta i ništa manje od uobičajenih standarda na koje se i vi pozivate.“

John Austin (Ujedinjeno Kraljevstvo): „Kada sam 2008. godine posjetio Bosnu i Hercegovinu, bio sam potpuno zbunjen međuetničkim načinom donošenja odluka, vetom i činjenicom da je svega bilo po troje, gdje god da smo išli. To je u potpunosti disfunkcionalna država. Slažem se s gosp. Ivanićem o potrebi da domaći političari donose odluke, BiH se ne može zauvijek oslanjati na nekog da donese odluke za nju. Ipak, u pitanju je izbor momenta. Gosp. Dodik govorio je o Paddyu Ashdownu kao o imperatoru s imperijalnim moćima. Kada je poslije njega došao Schwarz-Schilling, došlo je do smanjenja imperijalnog pristupa, ali nije bilo napretka. Gosp. Lajčak imao je težak posao da stvari vrati na kolosijek kada je stupio na dužnost. Ključne reforme moraju biti postignute u oblasti pravosudnog sistema i procesuiranja ratnih zločina, te u rješavanju pitanja interno raseljenih lica i to su prioriteta na koje VE treba obratiti pažnju. Vjerujem da gosp. Dodik još uvijek žarko želi suverenu i nezavisnu Republiku Srpsku i smatram da pokretačka snaga u BiH mogu biti aspiracije ka evroatlantskim integracijama.“

Na listi prijavljenih govornika za debatu o Bosni i Hercegovini bili su i gđa Alma Čolo, gđa Lavtižar-Bebler (Slovenija), gđa Ūnal (Turska), gosp. Meikar (Estonija), gđa Ferić-Vac (Hrvatska), gosp. Tekelioğlu (Turska), gđa Caparin (Hrvatska), ali je zbog vremenske ograničenosti lista govornika prekinuta nakon obraćanja gosp. Austina. Amandmane na predloženi tekst rezolucije podnijeli su gosp. Dick Marty, u ime Monitoring komiteta, i gđa Milica Marković. Amandmani Dicka Martya odnosili su se na ažuriranje nacrtu rezolucije u skladu s najnovijim događajima, dok je gđa Marković uložila dva amandmana – jedan koji se odnosi na brisanje člana o pokretanju šire diskusije o izazovima s kojima je Bosna i Hercegovina suočena i načinima na koji bi se oni mogli riješiti, uz učešće glavnih domaćih i međunarodnih aktera, uključujući i članove Vijeća za provođenje mira, a posebno institucije Evropske unije i susjede Bosne i Hercegovine. Ovaj amandman Skupština nije prihvatila. Drugi amandman odnosio se na formulaciju u članu 7. nacrtu rezolucije kojim Skupština osuđuje izjave i djelovanja političkih zvaničnika s najvišeg nivoa vlasti u Republici Srpskoj kojima se podrivaju državne institucije i osporava autoritet i ovlaštenja visokog predstavnika. U dogovoru sa izvjestiocem, ovaj amandman je modificiran, te je prihvaćena formulacija kojom Skupština izražava zabrinutost zbog izjava i djelovanja najviših političkih zvaničnika u RS-u.

Nakon usvajanja Rezolucije o funkcioniranju demokratskih institucija u BiH, održan je sastanak članova Delegacije sa izvjestiocem gosp. Kimmo Sasijem. Tom prilikom razmijenjena su mišljenja o mogućnosti izmjene Ustava BiH s ciljem njegovog usklađivanja s Evropskom konvencijom o ljudskim pravima, te mogućnost organiziranja neke vrste konferencije o izazovima s kojima se BiH suočava. S tim u vezi, gosp. Sasi tražio je mišljenje od članova Delegacije o načinima na koji bi se Vijeće moglo uključiti da pomogne Bosni i Hercegovini, pogotovo imajući u vidu kratke rokove za neophodne izmjene kako bi se novi izbori održali poštivajući Evropsku konvenciju o ljudskim pravima. Kada je u pitanju organiziranje konferencije, među većim brojem prijedloga, kao najkonstruktivniji ocijenjen je prijedlog neke zajedničke inicijative koju bi pokrenuli Vijeće Evrope i špansko predsjedavanje Evropskom unijom.

Rješavanje imovinskih pitanja izbjeglica i interno raseljenih lica

Raseljavanje miliona ljudi širom svijeta predstavlja ključni humanitarni izazov, kao i izazov za ljudska prava. Za izbjeglice i raseljena lica gubitak doma i zemlje predstavlja prepreku trajnim rješenjima i uspostavi pravde. Uništavanje, okupacija i konfiskacija napuštene imovine krše prava raseljenih lica i kompliciraju napore za izgradnjom mira. U Rezoluciji 1708 (2010) Parlamentarna skupština poziva zemlje članice da provedu „Pinheiro principe“ o povratu stambene i druge imovine izbjeglicama i raseljenim licima kao i da omoguće restituciju za gubitak pristupa vlasništvu, uključujući stanarska prava; da pruže adekvatnu kompenzaciju za gubitak vlasništva tamo gdje restitucija nije moguća te da kompenzacija bude omogućena putem brzih, pristupačnih i efikasnih procedura.

U usvojenoj Preporuci 1901 (2010) Parlamentarna skupština poziva Komitet ministara da instruiira sva relevantna tijela Vijeća Evrope da provedu studiju koja bi ispitala evropske standarde u vezi s restitucijom imovine raseljenih lica u evropskim postkonfliktnim uređenjima. Studija bi trebalo da pruži osnovu za razvoj detaljnih smjernica Komiteta ministara o načinima na koje je moguće pružiti efikasne pravne lijekove i nadoknaditi gubitak prava na imovinu nastao kao posljedica konflikata. **Izveštaj koji je pripremio izvjestilac Jorgen Poulsen (Danska, ALDE) bavi se i Bosnom i Hercegovinom, pravi retrospektivu procesa povratka imovine od Dejtona do danas. Navodi se i da je nedovoljna rekonstrukcija razrušenih domova ključna prepreka postizanju trajnog rješenja velikog broja raseljenih lica. Revidirana strategija provođenja Aneksa VII. o kojoj se još uvijek raspravlja trebalo bi da se bavi ovim pitanjem.**

U ovoj debati učestvovao je i gosp. **Bakir Izetbegović:** „*Moja zemlja, Bosna i Hercegovina, nažalost, ima ogromno iskustvo s problemom izbjeglica i rješavanjem pitanja povratka njihove imovine. Povratak imovine, barem one koja nije uništena, u velikoj mjeri je riješen, i to je omogućilo značajan povratak ljudi. Ali nije omogućilo i masovne tzv. manjinske povratke, a time i reintegraciju multietnične, nacionalno izmiješane zajednice kakva je nekad bila. Za normalan život povratnika nije dovoljna kuća ili stan, potrebna je prije svega sigurnost, zatim zaposlenje, školski program koji ne stvara osjećaj građanina drugog reda kod povratničke djece.*

U članu 4. Nacrta rezolucije nude se tri prihvatljive solucije za restituciju protjeranih lica – povratak na predratnu adresu uz osiguranje sigurnosti i dostojanstva, lokalnu integraciju u mjestu u kojem se lice trenutno nalazi, i preseljenje unutar ili van granica zemlje. Mislim da je na tlu Evrope potrebno učiniti posebne napore da bi se postigla prva solucija – siguran i dostojanstven povratak na predratnu adresu. Masivan povratak ljudi u domove iz kojih su istjerani obeshrabrio bi neke buduće planove o nasilnom premještanju naroda i promjenama granice. Takva poruka je vrijedna truda. U tom smislu neophodno je vratiti i svu imovinu vjerskih zajednica, te ponovo izgraditi najmarkantnije objekte koji imaju poseban psihološki i simbolički značaj za očuvanje identiteta i kulturnog nasljeđa svake pojedine zajednice. Dizanje iz mrtvih čuvenog mosta u Mostaru bila je najbolja poruka i povratnicima i rušiocima. Mostaru je potrebna i obnova markantne pravoslavne crkve kako bi Srbi osjetili da je Mostar ponovo i njihov grad. Slično je s Bošnjacima iz Banje Luke i Foče koji čekaju na povratak prelijepih džamija Ferhadije i Aladže. Ove džamije nisu samo dio bosanske kulturne baštine, one su bile objekti od posebnog značaja za svjetsku baštinu pod zaštitom UNESCO-a.

Integracija izbjeglica u zemljama koje su im dale azil, povratak imovine koju će zatim prodati ispod cijene, nekakve kompenzacije... To jesu kakva-takva rješenja, ali to nisu rješenja za Evropu 21. vijeka. Ali povratak većine ljudi na njihove predratne adrese, obnova većine bitnih zgrada koje su svojevrsni ankeri za identitet ljudi, to jesu. To je lekcija za sigurniju budućnost. Svaki napor, potrošeno vrijeme i novac u tu svrhu će se isplatiti svima.“

Povodom debate o rješavanju imovinskih pitanja izbjeglica i interno raseljenih lica, Skupštini se obratio i bivši visoki predstavnik u Bosni i Hercegovini ambasador **Wolfgang Petritsch**. Govorio je o iskustvu u vezi s povratkom imovine u BiH u vrijeme kada je bio visoki predstavnik. Podsjetio je da je u BiH raseljeno više od pola stanovništva, kako unutar zemlje, tako i u evropske i preokookeanske zemlje, a oko 40% predratnih stambenih objekata uništeno (oko 500 000 domova). Nadalje je govorio o Dejtonskom mirovnom sporazumu koji predviđa da sve izbjeglice i interno raseljena lica imaju pravo da se slobodno vrate svojim domovima, te pravo na povratak imovine. Spomenuo je i dva značajna događaja koja su uticala na produbljavanje problema internog raseljavanja – iseljavanje oko 100 000 Srba iz Sarajeva i povratak velikog broja izbjeglica iz zapadne Evrope od kojih nisu svi bili u prilici da se vrate svojim predratnim prebivalištima. Ambasador Petritsch govorio je o djelovanju svog ureda kako bi se domaće zakonodavstvo uskladilo s međunarodnim humanitarnim pravom, te o neophodnosti nametanja amandmana na imovinske zakone. Iz bosanskog iskustva može se naučiti mnogo i u tom kontekstu. Petritsch je posebno izdvojio ključnu ulogu imovinskih kartona, potrebu za lokalnom stambenom administracijom i odlučnost u kreiranju nediskriminirajućeg okruženja u lokalnim zajednicama, što uključuje zdravstvene usluge, škole i, naravno, mogućnosti zaposlenja.

Ostale debate januarskog dijela zasjedanja:

Situacija na Bliskom istoku: Usvojena Rezolucija 1700 (2010) o situaciji na Bliskom istoku

Akcija protiv trgovine ljudima: promoviranje Konvencije Vijeća Evrope: Usvojena Rezolucija 1702 (2010) i Preporuka 1895 (2010) o akciji protiv trgovine ljudima.

Diskriminacija na osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta: Skupština je održala debatu o diskriminaciji na osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta, ali i odlučila da Izvještaj o ovoj temi zbog prevelikog broja amandmana (80) vrati Komitetu za pravne poslove i ljudska prava na razmatranje.

Korupcija u pravosuđu: Usvojena Rezolucija 1703 (2010) i Preporuka 1896 (2010) o korupciji u pravosuđu

Sloboda religije i druga ljudska prava nemuslimanskih manjina u Turskoj i muslimanske manjine u Trakiji: Usvojena Rezolucija 1704 (2010)

Poštivanje slobode medija: Usvojena Preporuka 1897 (2010) o poštivanju slobode medija

Izborni pragovi i druge karakteristike izbornih sistema koji utiču na zastupljenost u nacionalnim parlamentima u zemljama članicama Vijeća Evrope: Usvojena Rezolucija 1705 (2010) i Preporuka 1898 (2010).

Povećanje zastupljenosti žena u politici putem izbornih sistema: Usvojena Rezolucija 1706 (2010) i Preporuka 1899 (2010) o povećanju zastupljenosti žena u politici kroz izborne sisteme

Pritvor aplikanata za azil i ilegalnih migranata u Evropi: Usvojena Rezolucija 1707 (2010) i Preporuka 1900 (2010).

Funkcioniranje demokratskih institucija u Albaniji: Usvojena Rezolucija 1709 (2010) i Preporuka 1902 (2010) o funkcioniranju demokratskih institucija u Albaniji

Petnaest godina od Programa akcije Međunarodne konferencije za populaciju i razvoj: Usvojena Preporuka 1903 (2010)

U toku ovog zasjedanja, Skupštini su se, osim ranije navedenih zvaničnika, obratili i premijer Grčke **George A. Papandreou**, ministar vanjskih poslova Italije **Franco Frattini**, specijalni predstavnik OSCE-a za slobodu medija **Miklós Haraszti**, zamjenik ministra vanjskih poslova Izraela **Daniel Ayalon**, te ministar za javne radove i stambenu politiku Palestine **Mohammad Shtayyeh**.

Izvještaj pripremila

Edina Hrnjić, sekretar Delegacije

PREDSJEDAVALJUĆI DELEGACIJE

Bakir Izetbegović

Prilog: Rezolucija 1701 (2010) i Preporuka 1894 (2010) o funkcioniranju demokratskih institucija u BiH

Dostavljeno:

- kolegijima oba doma Parlamentarne skupštine BiH
- Komisiji za vanjske poslove Predstavničkog doma PSBiH
- Komisiji za vanjsku i trgovinsku politiku, carine, saobraćaj i komunikacije Doma naroda PSBiH
- Delegaciji u Parlamentarnoj skupštini Vijeća Evrope
- Kolegiju Sekretarijata PSBiH
- Ministarstvu vanjskih poslova BiH